

**Praesentat guldam Tongerloensis abbijs alpheris
Concernit Gildam Tongerloen**

Voorkeuren van de gildebroeders

Van de Kolbeniersgilde

Inzake de nieuwe alferis

Voorgedragen ter advies

Aan de prelaat van

het godshuis van

Tongerloo

Anno 1670

Abt Jakob Hroznata Crils¹ (1664-1695)

¹ [De grondlegger van de 17e eeuwse lindendreef](#)

Inleiding

De gilden hielden op te bestaan tijdens de Franse bezetting van onze contreien. Alle bezittingen werden verbeurdverklaard en openbaar verkocht in 1798.

Na de val van Napoleon en de terugkeer van de monniken naar de abdij werden ook de gilden heropgericht. Voor de gilde is het niet duidelijk wanneer dit gebeurde maar vermoedelijk gebeurde dit op het einde van de 19^e eeuw. De Sint-Norbertusgilde bewaart hiervan nog een vlag in haar gildelokaal die van die tijd moet dateren. Zoals in Kalmthout droeg de historische kolveniersgilde geen naam, maar werd wel verwezen naar de patroonheilige. Vandaar wellicht dat men de folkloristische schuttersgilde van Tongerlo de Sint-Norbertusgilde is gaan noemen. Ook de Tongelse Sint-Sebastiaansgilde heeft diezelfde weg ondergaan.

De Sint-Norbertusgilde heeft in de jaren '70 van wijlen Kanunnik Dr. Milo Koyen (1914 – 1977), archivaris van de abdij, een kopij mogen ontvangen van de Keuze van een alferis van de kolveniersgilde van de abdij van Tongerlo.

De kopij was niet gedagtekend. Het is dus niet duidelijk wanneer de verkiezing is doorgegaan en het document is opgesteld. Door echter de namenlijsten te identificeren en te vergelijken met de DTB² van Tongerlo kan men afleiden dat de verkiezing is doorgegaan in de periode tussen mei/juni 1660 en 1670.

De alferis is de vaandeldrager van het gilde.

Hij maakte deel uit van het bestuur en moest enkel verantwoording afleggen aan de hoofdmans die hem met diverse taken kon belasten, naast het onderhouden, bewaren en het dragen van het vaandel.

Tijdens processies en ommegangen liep de alferis altijd met vaandel voor de groep van gildebroeders van zijn gilde (als die zich verplaatste).

De alferis^{3 4} oefende die functie uit zolang hij daartoe in staat was. Van zodra dit niet meer kon, werd een nieuwe kandidaat voorgedragen bij de jaarlijkse hernieuwing of -herbevestiging van het voltallige bestuur op H. Sacramentsdag.

Hierna volgt een transcriptie van de verkiezing evenals een meer begrijpbare interpretatie van de tekst.

De actualisering van elk artikel is enkel naar de interpretatie van de auteur en kan foutief zijn. Ook de transcriptie kan fouten bevatten. Daarom is het zaak om steeds met het originele document te vergelijken. Wie opmerkingen heeft over de transcriptie, actualisering of commentaren of andere inhoud, gelieve de auteur van dit document te contacteren zodat de nodige correcties kunnen worden aangebracht.

² DTB = doop-, Trouw, en Begraafboek van de parochie

³ [De Boeck, Celine, UGent AJ 2015-2016, De pijlen op de boog van Sint-Sebastiaan, De betekenis en positie van het Assenedse schuttersgilde in de 18e eeuw](#)

⁴ “Alférez” in het Spaans (militaire aanduiding voor een stuurman, luitenant, vaandrig, ...). De vaandeldrager daarbij het wapen van zijn heer en stuurt zo de troepen.

Ref.	Transcriptie van de Verkiezing van een alferis ca. 1670	Actualisering van de transcriptie
1.	[20 Rechter pagina] Eerwerdieghe Heere H. Prelaet des Godthuys van Tongerlo. [busschen. E. H.] Sal uwe eerw. gelieven te oversien dese naervolgende vorssen ofte keusen, ende daer uyt te nemen eenen goeden en bequamen Alferis voor onse Gulde, wij stellen in Sijne Eerwerdigheys handen als wesende onse opperste hootman alsoo het uwe eerw. gelieven sal daer sullen wij mede te vrede en geconteert weesen.	E. H. heer prelaat van de abdij van Tongerlo [(Bussen: verwijzend naar het wapen de hand- of kolfbus?) Eerwaarde Heer⁵] Zal uwe eerwaarde gelieven te overzien deze hiernavolgende bevragingen of voorkeuren, en daaruit te willen selecteren een eerbare en bekwame Alferis voor onze Gilde. We leggen de beslissing daartoe in uw handen als onze opperste hoofdman, en zullen hierbij uw beslissing aanvaarden.

2.	Inden eersten kiezen dese Jan Schellens	De eerste groep gildebroeders stelt als kandidaat voor: Joannes Schellens (+ca 1680)
	Dierck Bartholomeus hootman	Theodorus Bartholomeus, hoofdman (beroep: voerman)
	Hendrick de Win	Henricus de Win
	Godschalck Schellens⁶	Godeschalcus Schellens
	Mr Jacobus Meulders	Magister Jacobus Meulders (schoonbroer van secretaris Wouter de Bal)
	Siardus Bartholomeus	Siardus Bartholomeus (+1670)
	Jan Verhaert	Joannes Verhaert (+1675)

⁵ Tenzij iets anders werd bedoeld.

⁶ In augustus 1660 werd een Godschalcus Schellens begraven. Als verwant van de prelaat Wichmans werd hij uitzonderlijk begraven in de abdijskerk terwijl andere gildebroeders die eer te beurt vielen in de parochiekerk.

3.	Desen kiezen Wouter de Bal , secretaris	De volgende groep gildebroeders stelt als kandidaat voor: Walterus de Bal, secretaris van Tongerlo (+ca 1683)
----	--	---

Adriaen van Beemen ⁷ , coninck	Adrianus van Beemen, koning
Norbertus de Bal ⁸	Norbertus de Bal (+1679)
Christiaen Stessens	Christianus Stessens
Mr Huybrecht, Schoolmeester	Hubertus van der Heyden (+1675), 45 jaar schoolmeester (ludimagister) geweest in het dorpsschooltje van Tongerlo
Jan Loueris	Joannes Laureijs (+1676)
Jacques van Beeck	Jacobus van Beeck (+1675)
Willem de Bal	Guilielmus de Bal, molenaar van de Beddermolen

4.	Desen kiezen Bartholomeus van Beeck	De volgende groep gildebroeders stelt als kandidaat voor: Bartholomeus van Beeck (+1679)
----	--	--

Michiel Peeters	Michael Peeters (+1684)
Hendrick Stercx	Henricus Sterckx
Dierck van Beeck ⁹	Theodorus van Beeck (1686)
Peeter Verhaert ¹⁰	Petrus Verhaert (+1679)
Sebastiaen de Vlam ¹¹	Sebastianus de Vlam (+1684)
Jan van Tongerlo	Joannes van Tongerlo (+1674)
Hendrick Truyens ¹²	Henricus Truijens (+1682)

⁷ Adriaen van Beemen was koning in 1664 en 1665, dan kennen we bijna het jaar van de verkiezing. Over Adriaen zijn, behalve een schildje van 1664 en 1665 aan de koningsbreuk met vermelding OVENIER IN APDYE VAN TONGERLOE, en dit niet-gedateerd document, geen verdere gegevens bekend over Adrianus als koning bekend..

⁸ Norbertus was broer van Wilhelmus de Bal, de molenaar van de Beddermolen.

⁹ Theodorus van Beeck is begraven in het koor van de parochiekerk op aangeven van de prelaat Jacob Hroznata Crils op 25/04/1686.

¹⁰ Petrus Verhaert. Hij was peter van Catharina de Vos, dochter van de schout van Tongerlo, Joannes de Vos.

¹¹ Sebastianus de Vlam, geboren te Antwerpen in 1628, was gehuwd met Maria Verleuffel in 1656, en is samen met zijn echtgenote (begraven 05/01/1684) en enkele van zijn te vroeg overleden kinderen begraven in de parochiekerk op 15/01/1689. Godschalcus Schellens & Norbertus Verleuffele waren hun huwelijksgetuigen.

¹² Henricus Truijens; vele jaren trouwe knecht/dienaar en bewaker/beschermer van de abdij (Gilde!). Daarom wordt zijn stoffelijk overschot begraven in de parochiekerk op 02/05/1682.

5.	Desen kiezen Marck Nuyens	De volgende groep gildebroeders stelt als kandidaat voor: Marcus Nuijens
----	----------------------------------	--

Bartholomeus van Beeck	Bartholomeus van Beeck
Wouter de Bal , secretaris	Walterus de Bal, secretaris van Tongerlo
Adriaen Nuijens	Adrianus Nuijens

6.	[20/2 Rechter pagina] Dese leste kiezen Mr. Jacobus Meulders	De laatste groep gildebroeders stelt als kandidaat voor: magister ¹³ Jacobus Meulders
----	--	--

Pauwels Vercorten	Paulus Vercorten
Adriaen Ennekens ¹⁴	Adrianus Ennekens
Jan Verwimp	Joannes Verwimp (+1684)
Cornelis Elen	Cornelius Elen (+1676)
Peeter Goossens ¹⁵	Petrus Goossens (+13/05/1672)
Jan Lumfi	Joannes Lumfi (?)
Jan van Aelst ¹⁶	Joannes van Aelst (+1687)
Jan Hooberchs	Joannes Hoijberghs (+1682)
Peeter Soels ¹⁷	Petrus Soels (+1685)
Adriaen vanden Brant ¹⁸	Adrianus vanden Brande
Abraham Laureys	Abraham Laureijs
Abraham Verhobraken	Abraham Verhoubraken (+1680)
Andries Dams	Andreas Dams (+ vóór 14/08/1673)

¹³ Jacobus Meulders is de schoonbroer van secretaris Wouter de Bal. Zijn titel (Magister) toont aan dat hij hogere studies heeft gedaan; vermoedelijk was hij de notaris van het dorp.

¹⁴ Adrianus Ennekens was een neef van Petrus Verleuffel, en zijn vrouw was meter van de zoon van Petrus Verhaert.

¹⁵ Petrus Goossens is begraven op 13/05/1672.

¹⁶ Joannes van Aelst, brouwer van de abdij (abbatis braxator).

¹⁷ Petrus Soels is tweemaal getrouwd (Gertrudis van Passel, Catharina Vos); hij is begraven op 02/05/1685.

¹⁸ Adrianus vanden Brant/Brande was familie van Petrus Verleuffel.

Welke keuze de prelaat uiteindelijk heeft gemaakt wordt hier niet expliciet vermeld; vermoedelijk aanvaardde de abt de meerderheid van de stemmen en werd zijn toestemming dus een gewone formaliteit.

Mr. Jacobus Meulders werd bij meerderheid van de stemmen voorgesteld als dé kandidaat voor de functie van Alferis van de kolveniersgilde te Tongerlo.

Over de leden zijn reeds heel wat persoonlijke gegevens bekend, waarvan hiervoor reeds enkele details onthuld werden:

De meeste leden waren verwant, hetzij door huwelijk, geboorte of peterschap (of meterschap via hun echtgenote).

De meeste leden werden op hun ondertrouw of op hun huwelijk bijgestaan door andere leden van het gilde.

De meeste leden werden begraven in de parochiekerk, samen met hun gezin, als zij toen reeds gildebroeder waren.

Over de datering van de verkiezing van de Alferis van de kolveniersgilde bestaat twijfel.

1. Godeschalcus Schellens is begraven op 24 augustus 1660. Hij was de eerste van meerdere naamgenoten die vóór 1670 was overleden, en voor zo ver bekend de enige van deze Godschalcken die binnen de abdijmuren was begraven.
2. Verschillende leden zijn pas ná 1660 meerderjarig geworden. *Wie wilde toetreden moest van “goede naem en faem” zijn, wat men nog niet direct verwacht van iemand die nog niet meerderjarig is.* Een gildebroeder moest niet gehuwd zijn om te kunnen toetreden tot het gilde, maar meerderjarig moest men wel zijn; het heilp ook als je vader of oom gildebroeder was.
3. Volgens de Kaerte van de kolveniersgilde (1630) werden de bestuursleden verkozen op H. Sacramentsdag, dit is de tweede donderdag na Pinksteren (maar de viering in onze contreien gebeurde op de zondag erna), die viel ofwel in mei of in juni afhankelijk van het jaar. In 1660 viel Pinksteren op zondag 16 mei, dus viel de verkiezing op of na zondag 30 mei.
4. Dierick (Theodorus) Bartholomeus werd begraven op 4 mei 1673. Tijdens de verkiezing van de Alferis was hij hoofdman. Het is niet

duidelijk sedert wanneer hij hoofdman was. Indien hij Petrus Verleuffel opvolgde, dan was dit in mei 1657 nadat Peter was overleden.

5. Jacobus Meulders is begraven op 25 september 1672. Het document dateert dus met zekerheid van niet later dan juni 1672.
6. Siardus Bartholomeus is begraven op 22 juni 1670. De laatste bestuurdersverkiezing gebeurde op zondag 8 juni 1670. (Pinksteren 25 mei 1670). Dat laatste datering van dit document verschuift aldus naar juni 1670.

Conclusie:

Maar meer dan waarschijnlijk gaat het in dit document om de jongere Godschalck Schellens, en houden we rekening met meerderjarigheid van de vermelde leden, dan dateert het document wellicht van mei/juni ergens tussen 1665 en uiterlijk 22 juni 1670 (d.i. datum van overlijden van Siardus Bartholomeus).

Adriaen van Beemen was koning in 1664 en 1665. Als dit de enige titels waren die hij behaalde, dan gebeurde de verkiezing in **mei 1665** (vóór H. Sacramentsdag).

Nog een opmerking: het aantal leden dat hier een stem geeft uitgebracht toont de getalsterkte aan van het gilde: 36 in totaal.

Gezien de Kaerte bepaalt dat de beide gilden minstens even groot in getalsterkte moesten zijn dan zal de handbooggilde tussen 31 en 41 man tellen.

Zo had de prelaat en heer van Tongerlo in de tijd van het opstellen van dit document 67 tot 77 schutters ter beschikking. Bij de verkiezing van een hoofdman in 1673 waren er dat een 25-tal meer.

Nota: de vlaggen¹⁹ ter illustratie op de voorpagina zijn de vaandels van de huidige folkloristische schuttersgilde Sint-Norbertus van Tongerlo, dat de tradities van de historische kolveniersgilde sinds de 19^e-20^e eeuw heeft opgenomen en verdergezet.

Tot nog toe is niet bekend hoe het vaandel van de kolveniersgilde er in 1630 was samengesteld, welke symbolen het droeg en welke kleuren werden toegepast. Analoog aan andere historische kolveniersgilden kunnen we wel vermoeden dat het Bourgondisch kruis van gekruiste laurierstokken werden afgebeeld en met een verwijzing naar de H. Norbertus.

Verder onderzoek in de archieven van de abdij kan misschien een en andere verduidelijken.

Voorlopig beperken we ons tot de nog gekende en bestaande vaandels van de folkloristische Sint-Norbertusgilde, dat na de Franse Tijd werd opgericht naar het model van de kolveniersgilde, en waarvan de symbolen werden teruggevonden zoals de koningsbreuk.

1. Het oudste vaandel (in bezit van de Sint-Norbertusgilde), vermoedelijk vervaardigd begin 20e eeuw:

Het draagt een Bourgondisch kruis (gekruste laurierstokken) in keel op een veld van goud, met centraal een (in olieverf?) geschilderde beeltenis van de H. Norbert van Prémontré in bisschoppelijk ornaat met de onontbeerlijke mijter en kromstaf in de linkerhand, en met monstrans opgeheven in de rechterhand, op een landschapstekening. In elk kwartier van de vlag tussen de gekruiste stokken wordt een zwaard afgebeeld in sinopel en waarvan de punt telkens naar buiten wijst en uitloopt op twee kleiner wordende bolletjes; aan beide zijden van de punt van elk zwaard wordt, eveneens in sinopel, de vorm van een gekrulde C in symmetrie voorzien. De smalle broeking bevat figuren in goud op een veld van azuur. De onder-, boven-, en vluchtzijde zijn afgezoomd met een witte band. De vlag is beschadigd onderaan de vluchtzijde.

2. Het middelste vaandel (in bezit van de Sint-Norbertusgilde), vervaardigd in 1956

Het draagt een Bourgondisch kruis (gekruste eikenstokken van waaruit eikels en eikenbladeren ontspruiten in gemengde voornamelijk bruine en groene tinten) in licht- en donkergroen op een veld van azuur, met centraal een cartouche met daarin de beeltenis van de H. Norbert van Prémontré in bisschoppelijk wit ornaat met de onontbeerlijke mijter, staf in de linkerhand, en met monstrans opgeheven in de rechterhand, en geflankeerd door twee gekruiste lontroeren met op de kruising een Bourgondische vuurslag. De cartouche is een ring van laurierblaadjes in goud, afgezoomd buiten als binnen door een ring van laurierblaadjes in olijfgroen; zowel Noord, Oost als West is een balkje in donkergroen. Onderaan de cartouche wordt het wapen van de abdij van Tongerlo afgebeeld.

In de broekingdriehoek wordt een torentje afgebeeld dat verwijst naar de abdij van Tongerlo, met daaronder het jaartal 1656. Over het torentje is in zwarte letters op een witte banderol de naam van het dorp TONGERLO aangebracht; het vaandel loopt sierlijk verder door over de voeten van de heilige en deels over het wapen van de abdij met de naam SINT NORBERTUSGILDE. Het geheel wordt omzoomd langs de binnenkant door een witte band en langs buiten een bredere band in rood. Die buitenste band wordt dan weer omzoomd door franjes (in goudgeel) langs bovenzijde, vluchtzijde en onderzijde. De broekbanden voor de mast zijn in wit.

3. Het laatste vaandel (in bezit van en in gebruik door de Sint-Norbertusgilde), vervaardigd in 1984, is een actualisering van de vlag uit 1956.

Het draagt een Bourgondisch kruis (gekruste eikenstokken van waaruit eikels en eikenbladeren ontspruiten in gemengde voornamelijk bruine en groene tinten) in licht- en

¹⁹ [Wat-en-hoe boekje vlaggen](#)

donkergroen op een veld van azuur, met centraal een cartouche met daarin de beeltenis van de H. Norbert van Prémontré in bisschoppelijk wit ornaat met de onontbeerlijke mijter, staf in de linkerhand, en met monstrans opgeheven in de rechterhand, en geflankeerd door twee gekruiste lontroeren met op de kruising een Bourgondische vuurslag. De cartouche is een ring van laurierblaadjes in goud, afgezoomd buiten als binnen door een ring van laurierblaadjes in olijfgroen; zowel Noord, Oost als West is een balkje in donkergroen. Onderaan de cartouche wordt het wapen van de abdij van Tongerlo afgebeeld.

In de broekingdriehoek wordt een torentje afgebeeld dat verwijst naar de abdij van Tongerlo, met daaronder het jaartal 1656. Over het torentje is in zwarte letters op een witte banderol de naam van het dorp TONGERLO aangebracht; het vaandel loopt sierlijk verder door over de voeten van de heilige en deels over het wapen van de abdij met de naam SINT NORBERTUSGILDE. Het geheel wordt omzoomd langs de binnenkant door een witte band en langs buiten een bredere band in bordeaux. Die buitenste band wordt dan weer omzoomd door franjes (in goud) langs bovenzijde, vluchtzijde en onderzijde. De broekbanden voor de mast zijn in donkergroen.

Met eerbetoon aan mijn voorvaders: Sebastiaan de Vlam en diens schoonvader Peter Van Leuffel, meervoudig hoofdman en koning van de edele ghulde van de bussche tijdens de 17^e eeuw.

Jørgen De Vlam

Kontichstraat 38, 2650 Edegem

[j.mq @ telenet.be](mailto:j.mq@telenet.be) (zonder spaties)

0485/67.35.87

BIJLAGE A: abbiaten tussen 1660 en 1670

	Augustinus Wichmans (1644-1661)	
	Alberto Ursino de Pescia (1663-1664)	
	Jakob Hroznata Crils (1664-1695)	

BIJLAGE B: Lijst van gekende alferis van de kolveniersgilde tot de Sint-Norbertusgilde.

Jaar	Naam	Informatie
1608		
1626		
1630		
ca. 1670	Mr. Jacobus Meulders	Notaris, griffier, jurist?

Jaar	Naam	Informatie
1956		
1981		